بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-A/243
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: މަރްޔަމް ޒިނާން، ބ.ކަމަދޫ، ސޫރާރު
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ރަހުނު ނުހިމެނޭ ލޯނުގެ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީޢް ޢަބްދުﷲ

ނިމުނު ތާރީޚް: 10 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1446 / 13 އޮކްޓޫބަރު 2024

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

21 މުޙައްރަމް 1445

08 އޮގަސްޓް 2023

<u>އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:</u>

- ނަންބަރު: 370-CVC-2023
- ނިންމި ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ދަރުން ނުހިމެނޭ ކުދިންގެ މައްސަލަ
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 29 ޖަނަވަރީ 2023
- ނިމުނު ތާރީޚް: 22 ޖޫން 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ

ފަރާތުން ވަކީލް:

އަޙްމަދު މުރާދު، މަޙްފޫޒް އެންޑް މުރާދު ލޯ އެސޯސިއޭޓްސް

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް

މަރްޔަމް ޖިނާން ، ބ.ކަމަދޫ، ސަވާއު

މަދަނީ- ދަރުން ނުހިމެނޭ ކުދިންގެ މައްސަލަ- ދަރަނި ދެއްކުމުގެ މުޢާމަލާތު ކަސްޓަމަރުން- އަދަދު ފެތުރާ ދިފާޢުގެ ފުރުޞަތު ދަރަނިވެރިޔާއަށް ނުދިނުމަށް ކޯޓުގެ އިސްތިސްނާއަށް ހުށަހެޅުން- ދަރަނިވެރިޔާއަށް ފުރުޞަތުދިނުމުގައި އަރަނިވެރިޔާއަށް ހަމަ ޢިނާޔަތް

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޖީދުގެ ރައުޔު، (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް އަދި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަފީޤް ޢަބްދުﷲ ތާއީދު ކުރައްވާފައި)

މައްސަލައިގެ ތަފާސީލު

1. ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ[1] ގެ ލޯއި އެކްސްޕްރެސް ކާޑު ދޫކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޝަރުތުތަކަށް ބ.ކަމަދޫ، ސުވާރު، މަރްޔަމް ޒިޔާނާ[2] އެއްބަސްވެގެން، 15 ޖުލައި 2021 ގައި -/80,000ރ. (އަށްޑިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ގެ ކާޑެއް ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އިން މަރްޔަމް ޒިޔާނާއަށް ދޫކޮށްދީފައިވެއެވެ.

2. އެއްބަސްވެފައިވާ ގޮތަށް ބޭނުންކުރި ކާޑުގެ ފައިސާ މަރްޔަމް ޒިޔާނާ އަދާނުކުރައްވާތީ، އެ ކާޑަށް ދައްކަންޖެހޭ އެންމެހައި ފައިސާ، އިންޓްރެސްޓާއި ޗާޖަސްގެ ފައިސާއާ އެކުގައި، އެޔާ އެއްފަހަރާ ލިބިގަތުމަށް އެދި މަރްޔަމް ޒިޔާނާގެ މައްޗަށް ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްއިން ސިވިލް ކޯޓުގައި ދައުވާކުރިއެވެ.

3. އެ މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 370-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާއިން ބަލައި، މަރްޔަމް ޒިޔާނާގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި[3] ޙުކުމްކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "ދެންފަހެ، ބޭނުމުން ކަސްޓަމަރު އެގްރީމެންޓުގައި ހުރުމުން ބ.ކަމަދޫ، ސުވާރު، މަރްޔަމް ޒިޔާނާ (ދރއ. ކާޑު ނަންބަރު A250875) ގެ އެދުމަށް ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ލިމިޓެޑް ކޯޕަރޭޝަން (ރަޖިސްޓްރޭޝަން ނަންބަރު C-22/1982) (މީގެ ފަހުން "ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް") އިން ލޯއި އެކްސްޕްރެސް ކާޑު ދޫކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޝަރުތުތަކަށް އެއްބަސްވެގެން 15 ޖުލައި 2021 ގައި -/80,000ރ. (އަށްޑިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ގެ ކާޑު މަރްޔަމް ޒިޔާނާއަށް ދޫކުރެވުނުކަމާއި، މި ކާޑާއި ގުޅިގެން މަރްޔަމް ޒިޔާނާގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުމާޚިލާފަށް ކާޑު ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާކަން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި،

---

[1] . ރަޖިސްޓްރޭޝަން ނަންބަރު C-22/1982

[2] . ދރއ. ކާޑު ނަންބަރު A250875

[3] . މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ދަށުން ދައުވާގެ ޖަވާބު ހުށަހެޅުމަށް ދެވުނު ފުރުޞަތުގައި ޖަވާބު ހުށަނާޅައިފިނަމަ، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން އެދިގެން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި މައްސަލަ ނިމޭ ޙުކުމްކޮށްފައިވާކަން ދަށު ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓަށް ބަލާލުމުން އެނގެން އޮވެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އޯކިޑްމަގު ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt·gov·mv ވެބްސައިޓް: www·highcourt·gov·mv

ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އިން ލޯން ދޫކުރުމުގައި ކަނޑައަޅާ ޝަރުޠުތަކާއި މަރްޙޫމް ޖީއާން ޚިލާފުވެފައިވާކަން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މަރްޙޫމް ޖީއާންއަށް ދޫކުރި ލޯނު އެކްސްޓެންޝަން ލޯނުގެ ފައިސާއާއި ސާރވިސް ޗާޖާއި ޑިރެކްޓަރުގެ ފައިސާ އެކުގައި އަދާކޮށް ބަންދުކުރެވިފައިނުވާ ލޯން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށް ދެމެހެއްޓުންތަކަކަށް ކަނޑައަޅައި، ލޯން އެއްބަސްވުމުގައިވާ މުއްދަތަށް ބަދަލުކުރުމުގެ ގޮތުން އަމަލުކޮށް ދީނުމި ފިޔަވަޅު އެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން ހިނގާ ހުރިހާ ޚަރަދުތަކާއި ދަރުބާރު ދި އަޅި ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ހަވާލުކޮށް ދިމިޖެ ކޯޓްފީއަން މަރްޙޫމް ޖީއާން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، 22 ޖޫން 2023 ވަނަ ދުވަހުގެ ނިޔަލަށް ލޯނުގެ ބާކީގައި 56,749/15ރ. (ފަސްދޮޅަސް ހަ ހާސް ހަތްސަތޭކަ ސާޅީސް ނުވަ ރުފިޔާ ފަނަރަ ލާރި) ދައްކަންޖެހި ކޮރަންކައިވާކަން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އޭގެމިތުން ފައިސާ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ހަވާލުކޮށް ދިމިޖެ ކޯޓުފީއަން ދިގުމުންނުގެ މުއްދަތު ފަހުން (22 ޖޫން 2023) ން ފެށިގެން ކޮންމެ މަހަކުވެސް މަދުވެގެން -/1,940ރ. (އެއްހާސް ނުވަ ސަތޭކަ ސާޅީސް ރުފިޔާ) ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްއަށް ދައްކަމުންގޮސް، 07 ޖަނަވަރީ 2024 ގެ ނިޔަލަށް މި ލޯނާއި ގުޅޭ އެންމެހައި ފައިސާ ހަމަސްކުރުމަށް ބ.ކަމަދޫ، ސޯޒާ، މަރްޙޫމް ޖީއާން އަތުގައި، މަރްޙޫމް ޖީއާންގެ ޙައްޤު ހާސިލުކުރައި ޙުކުމްކޮށްފައިވެއެވެ."

4. ބެންޗް ޙުކުމާއި ހިތިހަމަނުޖެހިގެން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 370-CVC-2023 ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅައެވެ. މިއީ އެމީހުން ބެލި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާއެވެ. މިދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފު ދައްކާ ފަރާތަކީ ބ.ކަމަދޫ، ސޯޒާ، މަރްޙޫމް ޖީއާން[4] އެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 370/Cv-C/2023 ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފުކުރަމުން ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން (ދޭއް) 02 އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

4 . ދރކއ ކާޑު ނަންބަރު A250875

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އޯކިޑްމަގު ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

ނަމަވެސް ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ އަސްބާބާ ގެންދިއުމުގެ ހުށަހަޅައި ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި[5] ބޮޑީ ވޯން ކެމެރާގެ ފުޓޭޖް ހުށަހަޅައިފައިވާތީ، އެ ހުށަހެޅި ދެއްވިފައެވެ. އެހެންކަމުން މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ 1 (އެކެއް) އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއެވެ.

- **އެ ނުކުތާ އަކީ:** މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021) ގެ 92 (ށ) 1 (i) ގެ ދަށުން އިންޒިބާޠު ނަގައިދިނުމަށް ދައުވާކުރުމުގައި އެދިފައިވާއިރު އިންޒިބާޠު ނަގައިދިނުމާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއާމެދު ދެފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަ

6. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ބޮޑީ ވޯން ކެމެރާގެ ފުޓޭޖް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ބޮޑީ ވޯން ކެމެރާގެ ފުޓޭޖް ދައުވާގައި އިންޒިބާޠު ނަގައިދިނުމަށް އެދިފައިވީނަމަވެސް، ދަށު ކޯޓުގެ ޙުކުމުގައި އިންޒިބާޠު ނަގައިދީފައިވާކަމަށެވެ. ހަމަ އެހެންމެ، ކޯޓުން އިންޒިބާޠު ނަގައިދޭން ޙުކުމް ކުރުމަށް ޝަރީޢަތަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުމާ ހަމައަށް ނުވަތަ ޙުކުމް ކުރުމާ ދެމެދު ހަމައަށް ނުދައްކާތީ ފައިސާ ނަގައިދިނުމަށް ކަމަށް ދަށު ކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގެ 8 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ރަނގަޅަށް ނޫން ކަމަށެވެ. އަދި އިންޒިބާޠު ފައިސާ އަކީ ޖޫރިމަނާ ނުދައްކާކަމަށް އިޢުތިރާފުވެވޭ ފައިސާ ކަމަށެވެ. އަދި އެ ފައިސާ އަކީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ކަމަށެވެ. މީގެ އިތުރުން މި މައްސަލައިގައި ޙުކުމުގެ ފައިސާ ދައްކާ ހަވާސްކުރުމަށް ދަށު ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ބޮޑީ ވޯން ކެމެރާގެ ފުޓޭޖް ޖޫރިމަނާ ފައިސާ އެއްދައްކާފައިވާތީ ހުށަހެޅި ކަމަށެވެ. އެފަދައިން މުއްދަތު

[5] 20 ޖެނުއަރީ 2024 ދުވަހުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސް

ކުރުކޮށްފައިވާތީ، އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ލޯނުގެ ފައިސާ ދައްކާ ނުނިމޭނެ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އެދުނީ ލޯނުގެ އިންސްޓޯލްމަންޓް ޑިފަރމަންޓް ނަގައިދިނުމަށް ހުކުމްކޮށްދިނުން ކަމަށެވެ.

7. ޖަވާބުގައި މަރްޔަމް ޖިނާންގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރި ހަމައަށް ދައްކަންޖެހި ނުދެއްކިވާ ފައިސާ މިހާރު ދައްކާފައިވާ ކަމަށާއި، މިހާރުވެސް ލޯނަށް ފައިސާ ދައްކަމުންދާ ކަމަށެވެ. އަދި ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ފަދައިން 2026 ގެ ތާރީޚާ ހަމައަށް ލޯނު ދައްކާ ހަމަޖެއްސުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ހުކުމްކޮށްދިނުން އެދޭ ކަމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރެވުނުގޮތް

8. މި މައްސަލައިގައި މަރްޔަމް ޖިނާންގެ އޮންލައިން ރިކުއެސްޓަކަށް، ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން މަރްޔަމް ޖިނާން އަށް ފަހު އެޕްލިކޭޝަން ފޯމު ދޫކޮށްފައިވަނީ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްއިން ކަސްޓަމަރެއްގެ ސަރުކާރުގެ އެއްބަސްވުމެއް ކަމުގައި ހިފާފައި ނުވެއެވެ.

9. ދެފަރާތުގެ މެދުގައި އޮތް ލޯނު އެއްބަސްވުމަށް ބަލާއިރު، އިންސްޓޯލްމަންޓް ޑިފަރމަންޓް އަރުވަމުންދާ ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މިފައިސާ ހިމަނާނީ ފޯނާ ދުވަ އެންމެފަހު ފައިސާ ދައްކަންވީ ފޯނު ނަގާ ފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާ ގޮތަށެވެ.[6]

10. ދަރަނި ކާބަފައި ދައްކާ ފުދުނު ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްގެ ލިބިގެންވާ އެދިފައިވާ ފަރާތާ ބައްޕަސްކުރުމުގައި، އެޕްލިކޭޝަން ފޯމާ ގުޅިގެން ނުދެއްކިވާ ފައިސާ އާއި އަރުވަމުންދާ އިންސްޓޯލްމަންޓް ޑިފަރމަންޓް ފައިސާއާއި ފޯނުގެ ބާކީ އަނބުރާދޭ ފައިސާ ބޭ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އަދި ދެފަރާތުގެ ފައިސާކަމަށް ކަށަވަރުކުރެވެން އެދިފައިވެއެވެ.[7]

[6] . ދަރަނި ކުޑަކުރިފައިވާ ޒިންމާދާރުވުން 1- ވަނަ އެއްބަސްވުން

[7] . ދަރަނި ކުޑަކުރުމުން ދައްކާ ފުދުނު ސްކެޖުލް 4 (ދައްކާފައިވާ ބޭންކް އޮފް ފުރުޞަތު އެދޭ ފޯމު)

11. ޑްރަގް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 8 ވަނަ ނުކުތާގައި ޑްރަގް ކޯޓުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޓްރީޓް ނުވަތަ ހޮވަރ ޕްރޮގްރާމްގެ ދަރުސް ވަކި މުއްދަތަކަށް ދައްކަންޖެހި ނުދައްކާފާ ފައިސާ އާއި އެ ފައިސާ ނުދެއްކުމުގެ ސަބަބުން އަރަމުންދާ އިންޖެކްޝަން ނުވަތަ ތެރަޕީގެ ފައިސާ ހިމެނޭ ދައުލަތަށް ދަރަނި އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[8] 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފައިސާގެ އަދަދު ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދައުވާތަކެއް ކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ދައުވާތަކާ ގުޅިގެން އަރަމުންދާ އިންޖެކްޝަނާއި ޓްރީޓްމަންޓުގެ ގޮތުގައި ނަގައިދޭން އެދި މިންވަރު މައްސަލަ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުމާ ހަމައަށް ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން ޙުކުމްކުރާ ދުވަހާ ހަމައަށް ބޭނުންޖެހޭ ކަމުގައި ދެކޭ ކަމަށެވެ. އަދި މި ބާވަތުގައި ޝަރީޢަތުން ޙުކުމްކުރަންވާނީ އެހިނދާ ހަމައަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުމަށް ކަމަށެވެ.[9]

12. ޑްރަގް ކޯޓުން މިފަދައިން ފާހަގަކޮށްފައިވީނަމަވެސް، ދަޢުވާކުރުމުގެ ގޮތުގައި އޮތް އެއްބަސްވުމުގައި އިންޖެކްޝަނާއި ޓްރީޓްމަންޓުގެ ފައިސާ އަރަމުންދާނެ ގޮތް ބަޔާންކުރެވި، އެ ފައިސާ ދެއްކުމަށް ޓްރީޓް ނަގާ ފަރާތުން އެއްބަސްވެގެން ޓްރީޓް ދޫކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި، އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނޭ ކަންކަން އެއީ ނޯޓް ކަމެއް ކަމުގައި ބަލައިގެން ނުވަތަ އެއްބަސްވުމުގައި ސަރީހަ ބަޔާން ބަޔާންކުރެވި ދެފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާ ކަންކަން އެސްޓިމޭޓަކަށް މާނަކޮށް ޙުކުމްކުރެވިގެން ވާނެކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް އަރަމުންދާ އިންޖެކްޝަނާއި ޓްރީޓްމަންޓާ ފައިސާ އަދި ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާގެ ގޮތުގައި ބުނުމުގައި ބަޔާންކުރަންވާން ކަމުގައި ދެކެމެވެ. މިއީ ޤާނޫނީ މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީނިޒާމުގައި އިސްތިޤްރާރު ވެފައިވާ ކަމެކެވެ.

---

8. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

9. ޑްރަގް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 8 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން

13. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[10] 119 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ފައިސާގެ އަދަދު ކަނޑައެޅިފައިވާ ދައުވާއެއްގައި އެ ޤާނޫނުގެ[11] 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމަކާ ގުޅިގެން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރާނަމަ ވަކި ޙުކުމްތަކެއްގައި ޙުކުމްކުރާ ތަރުތީބާ ހަމައަށް އިންޓްރެސްޓް ނަގައިދިނުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ، އެ ޤާނޫނުގެ[12] 120 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު އެ ޤާނޫނުގެ[13] 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވާ ޙާލަތުގައި، އެ ޙުކުމުގައި ކޯޓުން ކަނޑައަޅާނީ އިންޓްރެސްޓްގެ އަދަދު ހިސާބުކޮށް، އެ ޙުކުމާ ގުޅިގެން އެއްވެސް އިތުރު އިޖުރާއަތެއް ނުހިނގާކަމަށް ކޯޓަށް ފެންނަނަމަ އެފަދަ އިޖުރާއަތެއް ކޯޓުން ޙުކުމުގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން އެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދޭ ހުށަހެޅުމެއްގައިވެސް މިފަދަ ބޭނުމެއް ފުށުއަރާކަން ފައިސާ ނަގައިދިނުމާއި ނުލާ ޙުކުމްތަކުގައި އިއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް އަދާކުރުމަށް އިންޓްރެސްޓުގެ ގޮތުގައި ފައިސާ ދައްކަން ވާޖިބުވާކަން ފެންނަނަމަ ފައިސާ ކަމަށް ކަނޑައަޅައިފައިވާ ޤާނޫނީ ޙުކުމް އެކު ބަޔާނެއް ނެރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމަށް، ޝަރީޢަތުން ޙުކުމްކުރުމާއި ހަމައަށް ދަޢުވާކުރި ފަރާތަށް ފައިސާ ދައްކަންޖެހޭ އެކަށީގެން ނެރެވޭނެއެވެ. މިގޮތުން އިޖުރާއަތުން އިންޓްރެސްޓުގެ ގޮތުގައި ފައިސާ ދައްކަން ވާޖިބުވާ ހަމައަށް އިންޓްރެސްޓްގެ އަދަދު ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ކޯޓަށް ބާރު ލިބިގެންވެއެވެ.

---

10. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021
11. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021
12. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021
13. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

14. ހަމަ އެހެންމެ މި މައްސަލައިގައި، ދަރު ކުއްޖާގެ ޝަރީޢަތު ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓަށް ބެލިއިރު، ލޯނުގެ ފައިސާ ދައްކާ ހަވާލުކުރުމަން 07 ޖުލައި 2026 ދުވަހާ ހަމައަށް މަސްއަހަރު ޖީބާން އަށް ފުރުސަތުދިނުމުގައި ބޭނުން އަދި މުސްކުޅިވުމުގެ ހަރަދުން ދަރު ކުއްޖާގައި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބެހެއްޓިފައިވާކަމަށް ދަރު ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުންގެންދާފައެވެ. ނަމަވެސް ދަރު ކުއްޖާގެ ޙުކުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވަނީ 07 ޖަނަވަރީ 2024 ގެ ނިޔަލަށް ލޯން ގެ އެންމެފަހު ފައިސާ ދައްކާ ހަވާލުކުރުމަނެވެ. މިއީ ދަރު ކުއްޖާގައި ދައްކާވާދޭތެރޭ ފަހަރުމަތިކޮށް ބައިނުން އަދި މުސްކުޅިވުމަށް އިން އެދިފައިވާ މުއްދަތަށް ވުރެ ކުރު މުއްދަތަކަށެވެ. ދަރުކުއްޖާގައި ދައްކާވާދޭތެރޭ ފަހަރުމަތިން ދައްކާ ތައްޔާރުވާ ފަހަރުމަތިން ދިރިއުޅުމާ ޚުދުއް ދައްކާ ތައްޔާރު ފަހަރުމަތިން ނުލިބިގަތުމަށް ކުއްޖާ އިސްކޮނުގައި އެ މުއްދަތު ކުރު ކުރުމަށް ކުއްޖަކު އަޅު އިޖުތިމާޢީ ނުނެވެ. މިގޮތަށް ދަރު ކުއްޖާ ކުރު މުއްދަތެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ ސަބަބެއް ދަރު ކުއްޖާގެ ރިޕޯޓުގައި ނުވަތަ ޙުކުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށް ނުވެއެވެ.

15. ހަމައެހެންމެ ބޭނުން އަދި މުސްކުޅިވުމަށް އިން ދަރު ކުއްޖާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާފަދައިން، ލޯނު ދައްކާ ހަވާލުކުރުމަން 07 ޖުލައި 2026 ދުވަހާ ހަމައަށް މަސްއަހަރު ޖީބާން އަށް ދޫކުރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައިވެސް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މަސްއަހަރު ޖީބާން ވެސް އެކަމަށް އެއްބަސްވާކަން ދެފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދެއްކި ވާހަކަތަކުން ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

16. އިސްވެ ބަޔާންވި ފަދައިން ލޯނުގެ ފައިސާ ދައްކާ ހަވާލުކުރުމަން ބޭނުން އަދި މުސްކުޅިވުމަށް އިން އެދުނު މުއްދަތަށްވުރެ ކުރު މުއްދަތަކަށް ދަރު ކުއްޖާ ކަނޑައަޅާފައިވަނީކަމަށްވާތީ، ދަރު ކުއްޖާ ބަލާހެ ކަނޑައަޅާފައިވާ ލޯނު ދިން ފަރާތުގެ މަސްލަހަތުގައި ކަން އެނގޭން އޮންނަކަމަށް، އެ ބަލަހައްޓާ ފަރުންވެސް ލޯނު ނުދީ ފަރާތަށް ލުއި ގެންދެވޭ ކަނޑައަޅާދީ، ލޯނު ދިއްކުމާ މުއްދަތު އިތުރުކުރަނިވިގެ އިޖުތިމާޢީ ލޯނު ދިން ފަރާތަށް (ބޭނުން އަދި މުސްކުޅިވުމަށް އިން) އަމަ އަޅުން ނިމިގެންދާނެކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އޮސްޓްރޭލިއާ ހިގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯނު: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

17. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެއްކޮށް ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 370-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި 07 ޑިސެންބަރު 2024 ގެ ނިޔަލަށް ލާރި ދައްކާ ހަވާލުކުރުމަށް އެ ކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ބައި ބާޤީވާން، ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އިން ބ.ކަމަދޫ، ސޯދާއު، އަޙްމަދު ޖިހާން އަށް 15 ޖުލައި 2021 ގައި ދޫކޮށްފައިވާ -/80,000ރ. (އަށްޔާހަ ހާސް ރުފިޔާ) ގެ ލޯނު އެގްރީމަންޓް ލޯނާ ގުޅިގެން އަދަދުކުރާ އިންޓަރެސްޓާއި ޕެނަލްޓީގެ ފައިސާ ހިމެނޭހެން ބާކީ އެންމެހައި ފައިސާ 07 ޖުލައި 2026 ދުވަހުގެ ނިޔަލަށް ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އަށް ދައްކައި ހަވާލުކުރުމަށް އަޙްމަދު ޖިހާން އަށް އަންގައި ޙުކުމުގެ މަތިން ބުނެވުނު މި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒްގެ ޚިޔާލު؛

18. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ޚިޔާލަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް އަބްދުﷲގެ ޚިޔާލު؛

19. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ޚިޔާލަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އޮޅުގިރި ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt·gov·mv ވެބްސައިޓް: www·highcourt·gov·mv

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން

20. މި ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޙުކުމް ކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ޚަސްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން މި ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމް ކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހެވެ.[14] އަދި އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތްނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް ޚަސްމުންނަށް ހަވާލުކޮށްފައިނުވާނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ތާރީޚަކީ ޝަރީޢަތްނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް ޚަސްމުންނާ ހަވާލުކުރާ ތާރީޚެވެ.[15] އެހެންނަމަވެސް ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ކޮޕީއާ އަދި ބާޠިލުކުރުމާއެކު އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[16]

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްލާމް ޝަރީޢަތާއި ޤާނޫނުތަކުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުކުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 370-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި 07 ޑިސެންބަރު 2024 ގެ ނިޔަލަށް ލޯން ދައްކާ ހަމަކޮށްދެއްވުމަށް އެ ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ތާރީޚުގެ ބައި ބާކީކޮށް، ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން ބ.ކަމަދޫ، ސަބާޙް، މަރުއަތު ޢިނާން އަށް 15 ޖުލައި 2021 ގައި ދޫކުރެއްވި -/80,000ރ. (އަށްޑިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ގެ ލޯނު އެގްރީމެންޓް ލޯނާ ގުޅިގެން އަސްލުންނާ އިންޓްރެސްޓާއި ޑިފޯލްޓްގެ ފައިސާ ހިމެނޭގޮތުން އޭނާގެ ބާކީ އެންމެހައި ފައިސާ 07 ޖުލައި 2026 ދުވަހުގެ ނިޔަލަށް

---

[14] . ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[15] . ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

[16] . ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕަބްލިކް ލިމިޓެޑަށް ދައްކައި ހަވާލުކުރުމަށް މަރްޔަމް ޖިނާން އަށް އަންގައި، މިގޮތުގެ މަތިން މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ބެޗި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކުރީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު (ރިޔާސަތު) ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުﷲ